

Iltamapohdiskelua 12.8.2015

Arvoisa iltamaväki, hyvät naiset ja herrat

Iltaman ohjelmassa lukee tällä kohdalla iltamapohdiskelua. Mistä siis on kyse? Perinteiseen iltamaohjelmaan kuuluu puhe ja niin minuakin pyydettiin tänne puhetta pitämään. Sain kuitenkin pyynnöstäni luvan muuttaa puheen pohdiskeluksi. Miksi? Puheitahan pidetään merkkipäivinä tai merkkivuosina, kun jostakin tapahtumasta on kulunut tasavuosia. Merkkipäivä voi tietysti olla myös henkilökohtainen, jolloin puheen kohteena on päiväsankari, jonka ansiotekoja puheessa tuodaan esille.

Eikö tänään sitten ole mitään merkkipäivää, jonka ympärille puheen voisi rakentaa? Onhan toki. Esimerkiksi juuri elokuun 12. päivänä vuonna 1323 määriteltiin ensi kerran itärajaamme, kun ruotsalaiset ja venäläiset solmivat kuuluisan rauhansa Pähkinäsaarella. Siitä voisi tietenkin vetää pitkän historiallisen jatkumon aina nykyaikaan saakka ja käsitellä puheessa historiaa, politiikkaa, sotia ja muita suuria ja tärkeitä asioita. Merkkivuosiakin riittää, onhan esimerkiksi kansallissäveltäjämme Jean Sibeliuksen syntymästä tänä vuonna kulunut tasan 150 vuotta. Hänhän ehti vaikuttaa täällä Lohjallakin.

Tällaisia asioita pohdiskelin, kun mietin vastaustani puhepyyntöön. Sitten huomasin, että minullakin on tänä vuonna oma merkkivuosi. Näin syntyi ajatus lähteä pohdiskelamaan asiaa, jonka parissa olen eri tavoin jo vuosikymmeniä askarellut. Aion nimittäin pohdiskella mitä lohjalaisuus oikein on. Siksi pyysin merkitsemään ohjelmaan puheen sijasta pohdiskelua. Pohdiskelen siis lohjalaisuutta. Kuinka uskallan, enhän ole syntyperäinen lohjalainen? Miten lohjalaiseksi edes tullaan? Joidenkin mielestä ehkä vain syntymällä. Eri yhteyksissä on kuitenkin tuotu esille, että syntyperäisyyden puutetta voi korvata tarpeeksi pitkä asuminen paikkakunnalla. Jotkut sanovat, että lohjalaistuminen voisi tapahtua jo kymmenessä vuodessa. Toiset puhuvat

kahdestakymmenestä vuodesta. Varmaan tässä vaikuttaa myös henkilön oma halu ja kiinnostus.

Oma merkkivuoteni on, että olen ollut tänä vuonna lohjalainen tasan viidenkymmenen vuoden ajan. Siksi uskallan lähestyä tätä aihetta, vaikkakin teen sen toki varovaisesti. Tiedän, että kuulijoina on myös syntyperäisiä lohjalaisia. Puolustukseksi voin lisätä, että olen eri tavoin työskennellyt lohjalaisuuden parissa niin ammatikseni kuin luottamustehtävissä jo neljän vuosikymmenen ajan. Ja viimeisimpänä eikä suinkaan vähäisimpänä pätevyytteni puolusteluna voin mainita, että puolisoni juuret ulottuvat lohjalaisuuteen jo satojen vuosien ajalle. Muun muassa Vaanilan kartanon 1600-luvun mahti-isäntä Heikki Heikinpoika kurkistelee hänen selkensä takaa. Olen siis päässyt seuraamaan tosilohjaisuutta läheltä jo pian neljänkymmenen vuoden ajan.

Oma lohjalaisuuteni alkaa vuodesta 1958. Arvaan, että joku nyt joku epäilee laskutaitoani, kun sanoin sen kestäneen tasan viisikymmentä vuotta. Olen kuitenkin ollut välillä seitsemän vuoden ajan poissa Lohjalta, joten siksi voin sanoa asuneeni täällä tasan puolen vuosisadan ajan, vaikkakin kahdessa eri jaksossa.

Tämän pitkän johdannon jälkeen siirryn viimein asiaan. Onko lohjalaisuutta olemassa ja miten se ilmenee? Vaikka paikkakuntalaistemme ylivoimaisen valtaosan juuret ovat muualla Suomessa, näkyy perinteinen vanha lohjalaisuus mielestäni edelleen eri tavoin. Ehkäpä se vuosien mittaan on tarttunut tulokkaisiin ja muuttanut heidän ajatustapaansa. Sanoin että lohjalaisuus näkyy, sillä eipä lohjalaisuus enää vahvasti kuulu huolimatta siitä Lohjan murteen vaalimisesta, jota esimerkiksi kotiseutuyhdistyksen piirissä on tehty.

Miten lohjalaisuus sitten ilmenee tänä päivänä? Jos katsoo vaikkapa paikallislehtemme tekstiviestipalstaa, voisi luulla sen ilmenevän valittamisena ja paikkakuntamme vähättelynä. Minulla on

kuitenkin vakaa usko, että viestittelijöiden joukossa ei ole montaakaan varsinaista lohjalaista. Tekstiviestien sävy on nimittäin mielestäni perin juurin epälohjalainen.

Antakaamme paremman asiantuntijan todistaa. Eeva Joenpellon sukujuuret ovat niin peripohjaisen lohjalaiset, että on vaikeaa löytää parempaa lohjalaisuuden tuntijaa. Niin sanotun Lohja-sarjansa ensimmäisessä teoksessa "Vetää kaikista ovista" hän kirjoittaa isäntä Julinista että tämä "istui lähes kaikissa valtuustoissa ja johtokunnissa ja sanoi sanansa vain silloin, kun oltiin tyhmyyksien äärimmäisillä rajoilla. Joka hämmästytti, ärsytti siihen saakka, kun ... ymmärsi, ettei sillä mitään salaisuuksia, taka-ajatuksia tainnut ollakaan. ... Miten se viitsi elää? Pyrkimättä, keinottelematta mihinkään." Ei tällaiseen mielenmaisemaan kuulu koirankakoista valittaminen.

Perilohjalainen ei siis ole pikkumainen. Hän antaa asioille ja ihmisille tilaa ja puuttuu vain, kun "ollaan tyhmyyksien äärimmäisillä rajoilla". Joku väittää lohjalaista ylpeäksi, mutta silloin väittäjä sotkee keskenään kaksi eri asiaa, ylpeyden ja omanarvontunnon. Lohjalaisen omanarvontunto on horjumaton. Hän tietää kuka hän on ja tietää myös mikä Lohja on. Ehdottomasti maailman paras paikka. Niin hyvä, ettei sitä tarvitse sen enempää todistella. Eihän itsestänselvyyksiä tarvitse. Siksi Lohjan erinomaisuutta ei tarvitse myöskään selitellä muille tai paikkakuntaa markkinoida kenellekään. Jos joku muualla Suomessa ei ymmärrä miten mainio paikka Lohja on, omapahan on ongelmansa. Tätä asennetta kuvaa hyvin vanha lohjalainen sananlasku: "Ohhoh kun tää maailma on suur, Vihti ja Lohja, Karjaa ja Pohja ja viäl yks pitäjä siäl takan". Siinä oli vanhan lohjalaisen maailma.

Lohjalaisen vankkumaton itseluottamus ja omanarvontunto näkyy myös siinä, ettei hän ole kovin kiinnostunut muista, olivatpa nämä sitten lähellä tai kaukana. Lohjalainen ei vahdi naapureidensa tekemisiä - eivät ne hänelle kuulu, jos ne eivät suoraan kohdistu häneen. Useampikin Lohjalle muualta muuttanut on sanonut minulle,

että hän arvostaa sitä miten täällä annetaan ihmisille tilaa olla oma itsensä eikä puututa toisten asioihin. Jos sinusta kuitenkin tuntuu, että naapurisi tungettelee, hän ei siis todennäköisesti olekaan lohjalainen.

Tällä omanarvontunnolla on kääntöpuolensakin. Lohjalainen ei kovin helposti innostu uusista asioista ja ideoista, elleivät ne lähde lohjalaisista itsestään. Eiväthän vieraat mitenkään voi näin hyvää paikkakuntaa parantaa. Yksi ulottuvuus tässä on myös säästäväisyys, joka voi toki myös olla käytännöllisyyttä. Yritetään keksiä käytännönläheisiä, edullisia ja samalla myös toimivia ratkaisuja. Omanarvontunto ja pyrkimys itsenäisyyteen voivat tosin silloin toisinaan johtaa tulokseen, joka ei ole sopusoinnussa yleisten sääntöjen kanssa. Otan esimerkin historiasta. Kun lohjalaiset määrättiin 1860-luvun lopussa perustamaan suomen- ja ruotsinkielisille oman kansakoulunsa, täällä ajateltiin, että sen voisi hoitaa taloudellisemminkin. Kun ruotsinkielisiä oli silloin noin neljäsosa lohjalaisista, päätettiin perustaa kaksikielinen koulu, jossa joka neljäs oppitunti pidettäisiin ruotsiksi. Sinänsä käytännöllinen ajatus ei kuitenkaan kelvannut valtion viranomaisille ja he laittoivat lohjalaiset ruotuun.

Omanarvontunteiseen elämänasenteeseen kuuluu ehdoton luotettavuus. Lohjalainen on luotettava ja luottaa, että toisetkin ovat. Siihen liittyy myös vahva oikeudentunto. Pahinta mitä lohjalaiselle voi tehdä, on pettää hänen luottamuksensa ja tehdä hänelle vääryyttä. Luotettavuuden kääntöpuolena on pitkävihaisuus. Lohjalainen ei anna anteeksi itselleen tehtyä vääryyttä. Hän ei välttämättä näytä sitä heti eikä reagoi näyttävästi. Lohjalainen ei tee asiasta numeroa, vaan jää kaikessa hiljaisuudessa odottamaan oikeaa tilaisuutta antaa takaisin. Siihen saa mennä vuosikausiakin, mutta aivan varmasti palaute tulee tavalla tai toisella. Se tulee niin, että vääryyden tehnyt varmasti ymmärtää, mistä on kyse. Lohjalaista ei voi nolata, mutta hän taatusti nolaa sen, joka on pettänyt hänen luottamuksensa. Se voi tapahtua hyvinkin ovelasti

ja ehkä vain siten, että ainoastaan kohde itse sen huomaa.

Hyvä esimerkki tästä on Eeva Joenpellon isäntä Julin. Hän rakennutti kauppias Oskari Hännisen kanssa kerrostaloa ja huomasi, että kumppani petti häntä vetämällä välistä rakennustarvikehankinnoissa. Sen sijaan, että Julin olisi suoraan haukkunut Hännisen tai tehnyt asian julkiseksi, hän nolasi tämän ryhtymällä itse kilpailevaan rakennushankkeeseen, vielä komeampaan kuin yhteinen talohanke. Ainoa, mitä Julin hänet pettäneelle kumppanilleen sanoi oli: "Piän konfoijari vaa". Hännisen vaimo, lohjalaissyntyinen Salme selitti miehelleen sanan merkityksen: "Pettää pikkusen, kun tilaisuus tulee ... lupaa yhtä ja tekee toista".

Lohjalainen on siis omanarvontuntoinen, mutta ei ylpeä. Jos hän olisi ylpeä, hän tavallaan toisi esille omanarvontuntoaan, ja sellainen näyttäminen ei lohjalaiselle sovi. Tosin ei lohjalainen nöyräkään ole. Hän ei ole omiaan palveluammatteluihin, sillä hän kokee asiakkaan palvelun nöyristelyksi. Jos katsommekin lohjalaisen liike-elämän historiaa, kauppiaat ovat yleensä muualta tulleita, usein itäsuomalaisia, joille nöyrä suhtautuminen asiakkaisiin ei ole tuottanut vaikeuksia. Sieltähän Eeva Joenpellon Oskari Hänninenkin oli kotoisin.

Lohjalaisuuteen ei kuulu minkäänlainen koreilu eikä varallisuudella tai yhteiskunnallisella asemalla eläminen. Asema ja kunnioitus ansaitaan teoilla ja lohjalainen suhtautuu väheksyvästi sellaiseen, joka pyrkii esille ulkoisin keinoin. Ajatellaanpa vaikka Kiviniemen tilan vaurasta isäntää Hannes Kiviniemeä, josta Eeva Joenpelto on hyvinkin saattanut ottaa vaikutteita isäntä Juliniinsa. Kun yhteiskoulutaloa eli nykyistä lukiotaloa 1950-luvun alussa suunniteltiin, arkkitehti Aarne Ervi ihmetteli tontin katselmuksessa, kuka kumma oli paikalla ollut nukkavieru mies. Häneltä ei löytynyt käteistä edes jäätelötötteröön. Kauppalanjohtaja Toivo Peltonen kertoi, että kyseessä oli urakoitsija Salon ja Rämän takaaja, ja arkkitehti

Ervin ilme oli näkemisen arvoinen.

Lohjalaisen ystävyys kasvaa hitaasti, mutta kun se on kehittynyt, se kestää. Luotettavampaa ystävää saa hakea, kunhan ystävyyttä ei petetä. Kuten aiemmin totesin, lohjalaisen luottamuksen voi pettää vain kerran. Anteeksiantoa on turha odottaa. Lohjalainen tosin hakee mieluummin ainakin ulkoista sovintoa kuin riitelee näkyvästi ja julkisesti. Sellainen koetaan alentavana ja sopimattomana.

Lohjalainen ei helposti muuta mieltään, kun hän kerran on jotakin päättänyt. Päätöksen tekemiseen voi mennä aikaa, mutta kun se lopulta on syntynyt, siinä pysytään. Lohjalainen ei arvosta henkilöä, joka muuttaa mieltään usein tai on heti valmis ottamaan kantaa asiaan kuin asiaan. Itsepäiselle asenteelle on Lohjan murteessa erinomainen sana: pänkki. Pänkkiys on sekä myönteistä että kielteistä. Myönteistä se on, kun ei hätkähdetä vähästä eikä antauduta toisten pyöritettäväksi. Sen sijaan ollaan vankasti oma itsensä ja säilytetään omat mielipiteet - olkoonpa ne sitten oikeita tai väriä. Kielteistä lohjalainen pänkkiys on, jos ollaan liian itsepäisiä, ei oteta toisia huomioon ja pidetään kiinni omista vääristä käsityksistä silloinkin, kun niistä on selvästi haittaa muille ja henkilölle itselleenkin. Siinäpä onkin se viisaus, missä myönteisen ja kielteisen pänkkiyden raja kulkee!

Kun pyrimme tekemään tästä yhteisestä Lohjastamme entistä paremman paikan meille lohjalaisille ja miksei muillekin, lohjalaisuuden ominaisluonne on sekä haitta että etu. Jos ajattelutapana on, että Lohja on jo nykyisellään niin hyvä, ettei muualla voi olla paremmin, ei juuri ole kiinnostusta kehittymiseen.

Muutosvastarintaa on toki kaikkialla, mutta ehkä lohjalaiset suhtautuvat muutoksiin vielä penseämmin kuin suomalaiset keskimäärin. Muistakaamme kuitenkin, että saattaa olla asioita, jotka ovat jossakin muualla vielä paremmin kuin Lohjalla, niin uskomattomalta kuin se tietysti vaikuttaakin. Lohjan matkailuoppaana itselleni on läheistä Lohjan kehittäminen matkailukohteena, jossa olen eri tavoin ollut mukana

kolmenkymmenen viiden vuoden ajan. Siinä on hieman näkynyt juuri sitä asennetta, ettei Lohjaa tarvitse markkinoida, kun Lohja on itsestäänselvästi niin hieno paikkakunta että kaikkien muiden pitäisi se ilman muuta tietää.

Entä mitä etua lohjalaisuuden ominaispiirteistä sitten voisi olla paikkakunnallemme? Olen sitä mieltä, että vanhan Julinin asenne vaikuttaa yhä. Kaikkiin kotkotuksiin ei suin päin rynnätä mukaan ja sitten, kun jotakin päätetään, päätöksissä yleensä pysytään. Terve itse- ja omanarvontunto on tietysti luonnostaan myönteistä eikä luotettavuutta voi koskaan olla liikaa. Ihmisten kesken on helppoa asioida, kun tietää, että heillä ei yleensä ole taka-ajatuksia. Se mikä lohjalaisuutta tuntemattomasta saattaa tuntua töykeydeltä, onkin siis suorasukaisuutta. Lohjalainen ei turhia kiertele ja kaartele, vaan menee suoraan asiaan ja pysyy siinä. Lohjalla vastuu ei siis siirry kuulijalle, kuten jossakin muualla Suomessa sanotaan tapahtuvan.

Olen tässä nyt pohdiskellut, mitä lohjalaisuus oikein on ja miten se paikkakunnallamme näkyy. Olen puhunut sekä omasta kokemuksestani että käyttänyt itseään Eeva Joenpeltoa arvokkaana apuna. Joku saattaa toki olla eri mieltä, mutta se hänelle suotakoon. Sehän saattaa olla sitä esittämäni pänkkiyttä ja siten vain vahvistaa sanomaani. Toisaalta ehkä toisenlaisen mielipiteen taustalla on vielä riittämätön lohjalaisuuden tuntemus, mutta senhän ajan kulumisen korjaa. Kuten huomaatte, olen minäkin pänkki käsityksessäni lohjalaisuudesta enkä aivan vähällä muuta mieltäni siitä. Minusta lohjalaisuus on mielentila, jossa saa itselleen rauhan. Lopputuloksena on, että arvostaa itseään, mutta antaa arvon myös toisillekin - ainakin jos he ovat lohjalaisia. Ennen muuta ei myöskään rasita itseään pikkuasioilla ja osaa hymähdellä kaikille niille Lohjaa arvosteleville kommenteillemme, joita lyhytnokkaset ihmiset paikallislehden tekstiviesteihin kirjoittavat.